

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ В.Н. КАРАЗІНА

Кафедра міжнародних економічних відносин

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної
роботи
доц.Пантелеймонов А.В.

“ ____ ” _____ 20__ р.

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни

СТРАХУВАННЯ В МІЖНАРОДНОМУ БІЗНЕСІ

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти перший (бакалаврський)
галузь знань 0302 Міжнародні відносини
спеціальність (напрямок) 6.030203 "Міжнародні економічні відносини"
освітня програма Міжнародні економічні відносини
спеціалізація "Міжнародні економічні відносини"
вид дисципліни за вибором
факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

2018 / 2019 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

“28” серпня 2018 року, протокол № 1

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: Гончаренко Н.І., кандидат економічних наук, доцент

Програму схвалено на засіданні кафедри міжнародних економічних відносин

Протокол від “28” серпня 2018 року № 1

Завідувач кафедри міжнародних економічних відносин

_____ Казакова Н.А.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Програму погоджено методичною комісією факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

Протокол від “28” серпня 2018 року № 1

Голова методичної комісії факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

_____ Григорова-Беренда Л.І.
(підпис) (прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма вивчення вибіркової навчальної дисципліни «Страховання в міжнародному бізнесі» для вищих навчальних закладів освіти України III – IV рівнів акредитації складена для спеціальності «Міжнародні економічні відносини» напряму підготовки «Міжнародні відносини» відповідно до освітньо-кваліфікаційної характеристики (ОКХ) і освітньо-професійної програми (ОПП) підготовки бакалаврів та навчального плану, затвердженими МОН України в установленому порядку.

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни. Метою викладання навчальної дисципліни «Страховання в міжнародному бізнесі» є формування у студентів системи знань у галузі страхування в системі міжнародних економічних відносин, механізмів та інструментарію прийняття рішень у міжнародній практиці страхування фінансових, валютних та фінансово-кредитних ризиків; надбання навичок аналізу проблем управління ризиками у зовнішньоекономічній діяльності.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни. Основними завданнями вивчення дисципліни «Страховання в міжнародному бізнесі» є: визначення сутності процесу страхування у міжнародному бізнесі, його організаційної структури, вивчення особливостей процесу страхування експортних кредитів та інвестицій, морського страхування, надбання навичок страхування валютних ризиків.

1.3. Кількість кредитів – 3.

1.4. Загальна кількість годин - 90.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
за вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
4-й	4-й
Семестр	
8-й	8-й
Лекції	
24 год.	8 год.(з них 2 год. - аудиторні, 6год. – дистанційні)
Практичні, семінарські заняття	
12 год.	год.
Лабораторні заняття	
год.	год.
Самостійна робота	
54 год.	82 год.
Індивідуальні завдання	
год.	

1.6. Заплановані результати навчання

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати :

- Види страхування;
- Організаційну структуру процесу страхування;
- Системи страхової відповідальності;
- Поняття та різновиди франшизи;
- Процес страхування туристів;
- Механізм страхування валютних та фінансових ризиків;
- Процедуру страхування експортних кредитів;
- Особливості страхування інвестицій;
- Різновиди морського страхування;
- Процедуру перестрахування.

вміти визначати:

- фактори, що впливають на рівень страхових внесків та страхових ставок;
- доцільність проведення страхування валютних та фінансових ризиків;
- оптимальні засоби страхування валютних ризиків;
- структуру тарифної ставки, нетто-ставки та страхового збитку;
- випадки звільнення страховика від відповідальності при страхуванні судна та вантажу.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

РОЗДІЛ 1. СТРАХУВАННЯ В СИСТЕМІ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

Тема 1. Місце і роль страхування в системі міжнародних економічних відносин.

Зміст. Поняття страхування зовнішньоекономічних операцій. Критерії віднесення ризиків до галузі зовнішньоекономічної діяльності.

Міжнародні страхові операції: прямі міжнародні страхові операції, прямі договори страхування, інституційні форми страхових відносин, операції міжнародного перестрахування. Класифікація ризиків, що виникають в міжнародних відносинах економічних агентів: ризики, залежні від діяльності підприємства (внутрішні); ризики, не залежні від діяльності підприємства (зовнішні).

Класифікація страхування зовнішньоекономічних зв'язків. Особисте, майнове страхування і страхування відповідальності в міжнародних відносинах. Діяльність міжнародних страхових інститутів, їх функції.

Тема 2. Страхування валютних та фінансових ризиків зовнішньоекономічних операцій.

Зміст. Поняття фінансового ризику зовнішньоекономічних операцій. Класифікація фінансових ризиків: страхування кредитів, страхування непрямих ризиків, страхування біржових ризиків, страхування ризику неправомірного застосування фінансових санкцій. Страхування фінансових інвестицій. Страхування фінансових гарантій як спеціального виду поручительства, що забезпечує страховий захист від ризиків, пов'язаних з проведенням фінансових операцій.

Види кредитного страхування залежно від місця та причини виникнення кредитного ризику.

Страхування (хеджування) ризиків з використанням сучасних фінансових інструментів. Основні види біржових стратегій: хеджування і біржова спекуляція.

Тема 3. Страхування іноземних інвестицій.

Зміст. Міжнародний рух капіталу – одне з найважливіших напрямів розвитку міжнародних економічних відносин. Іноземні інвестиції як вираз руху капіталу.

Види і структура інвестицій. Структура ризиків в інвестиційному процесі: технічні ризики, спеціальні ризики, ризики господарської діяльності. Зони «ризикованих інвестицій».

Політичні ризики – особлива група ризиків. Умови страхованого інвестицій від політичних ризиків. Класифікація політичних ризиків. Ризики конфіскації, експропріації, націоналізації. Ризики військових дій і політичних заворушень. Ризики беогрунтованого валюти. Ризик одностороннього (беогрунтованого) розірвання контракту. Ризик неправомірного виклику гарантій. Ризики експатріювання співробітників.

Діяльність Багатостороннього агентства з гарантій інвестицій (БАГІ). Завдання даної організації, інвестиційні проекти, що підлягають страхуванню в БАГІ. Стандартні терміни та умови страхування.

Державні системи з надання захисту від політичних ризиків в зарубіжних країнах.

Тема 4. Страхування експортних кредитів у зовнішньоекономічній сфері.

Зміст. Поняття «експортний кредит», сутність механізму страхування експортних кредитів в практиці світової торгівлі. Історія розвитку страхування комерційних кредитів. Функції даного механізму, причини доцільності його використання. Види експортних ризиків. Умови страхування ризику неплатежу. Сторони, предмет договору страхування. Документи, необхідні для укладення договору страхування: експортно-імпортні ліцензії, офіційний дозвіл на переказ коштів за кордон, договір купівлі-продажу та бн. Винятки із страхового покриття. Відповідальність страховика. Тарифікація і фактори, що впливають на розмір премії: термін і сума кредиту, розмір первісного платежу, об'єкт поставок в кредит і т.д. Крайні особливості страхування експортних кредитів. Участь держави в організації страхування експортних кредитів.

Тема 5. Морське страхування.

Зміст. Страхування каско, карго, страхування відповідальності морського перевізника та судновласника. Умови міжнародних конвенцій, що передбачають відповідальність перевізника за збитки, завдані вантажу. Основні транспортні документи, що додаються до претензії при настанні страхового випадку.

Коносамент і його функції. Іменний, ордерний, на пред'явника, пайовий, застрахований, чистий, наскрізний, змішаний коносамент.

Гаазькі правила 1924 Гаазькі правила Вісбі 1966 Вимоги правил Вісбі щодо коносамента. Зміни, зафіксовані в Гамбурзьких правилах 1978

Фінансові обмеження відповідальності перевізника. Особливості страхування зовнішньоторговельних вантажів за видами перевезень. Стандартні умови покриття морського перевезення: умова «з відповідальністю за всі ризики»; умова «з

відповідальністю за приватну аварію»; умова «без відповідальності за пошкодження, крім випадків катастрофи». Перелік застрахованих ризиків і виключення зі страхового покриття.

Тема 6. Перестраховання та його роль у міжнародних економічних відносинах.

Зміст. Сутність та процес перестраховання. Розподіл ризиків при перестрахованні. Види (активне, пасивне) та методи перестраховання (факультативний, договірний).

Види угод перестраховання (пропорційні – квотні, ексцедентні, непропорційні – ексцеденту збитку, ексцеденту збиткованості).

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	ср		л	п	лаб	інд	ср
1	2	3	4	5	6	6	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. СТРАХУВАННЯ В СИСТЕМІ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН												
Тема 1. Місце і роль страхування в системі міжнародних економічних відносин	15	4	2			9	15	1				14
Тема 2. Страхування валютних та фінансових ризиків зовнішньоекономічних операцій.	15	4	2			9	16	2				14
Тема 3. Страхування іноземних інвестицій.	15	4	2			9	15	1				14
Тема 4. Страхування експортних кредитів у зовнішньоекономічній сфері.	15	4	2			9	15	1				14
Тема 5. Морське страхування.	15	4	2			9	15	1				14
Тема 6. Перестрахування та його роль у міжнародних економічних відносинах	15	4	2			9	15	1				10
Разом за розділом 1	90	24	12			54	90	8				82
Усього годин	90	24	12			54	90	8				82

4. Теми семінарських (практичних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Місце і роль страхування в системі міжнародних економічних відносин Розкрити сутність, зміст та види страхування. Визначити схему процесу страхування, функції, основні риси страхового пулу, соцстрахування, подвійного страхування, взаємного страхування.	2
2	Страхування валютних та фінансових ризиків зовнішньоекономічних операцій. Розкрити умови виникнення валютних ризиків у експортера та імпортера. Охарактеризувати методи зниження рівня валютного та фінансового ризику. Класифікація валютних оговорок.	2
3	Страхування іноземних інвестицій. Страхування експортних кредитів у зовнішньоекономічній сфері. Розкрити сутність страхування делькреде, депозитів, іноземних інвестицій. Діяльність МІГА. Визначити особливості та умови страхування експортних кредитів у зовнішньоекономічній сфері.	2
4	Організаційна структура процесу страхування. Системи страхової відповідальності. Франшиза. Класифікація систем відповідальності. Дати визначення умовної та безумовної франшизи. Охарактеризувати інтегральну та ексцедентну франшизу. Визначити характерні риси організаційної структури процесу страхування. Дати визначення поняттям: ситуація ризику, кумуляція ризику, страховий внесок, страховий тариф, постнумерандо, нетто-ставка, брутто-ставка, страховий збиток. Класифікація страхових внесків.	2
5	Морське страхування. Транспортне страхування вантажів у міжнародному товарообороті. Визначити особливості транспортного страхування вантажів у міжнародному товарообороті. Документи, що використовуються у міжнародних перевезеннях. Особливості страхування зовнішньоторговельних вантажів за видами перевезень. Об'єкт морського страхування. Страхування карго, каско. Відповідальності судновласника. Випадки звільнення страховика від відповідальності при страхування судна та вантажів.	2
6	Страхування відповідальності учасників зовнішньоекономічної діяльності. Перестрахування та його роль у міжнародних економічних відносинах. Страхування відповідальності автоперевізників перед митними органами. Страхування відповідальності залізничних доріг. Міжнародна класифікація страхування видів авіаційної відповідальності. Розкрити сутність перестрахування. Структура процесу перестрахування та ретроцесії. Охарактеризувати методи перестрахування. Різновидність угод перестрахування.	2
	Разом	12

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кільк. год.
1	Організаційна структура процесу страхування. Визначити характерні риси організаційної структури процесу страхування. Дати визначення поняттям: ситуація ризику, кумуляція ризику, страховий внесок, страховий тариф, постнумерандо, нетто-ставка, брутто-ставка, страховий збиток. Класифікація страхових внесків.	9
2	Типові угоди у страхуванні зовнішньоекономічної діяльності. Визначити структуру контракту про страхування зовнішньоекономічної діяльності. Види контрактів, умови страхування за видами перевезень.	9
3	Системи страхової відповідальності. Франшиза. Класифікація систем відповідальності. Дати визначення умовної та безумовної франшизи. Охарактеризувати інтегральну та експедентну франшизу.	9
4	Страхування туристів. Назвати види страхування туристів. Визначити сутність поняття ассітанс. Охарактеризувати страхування громадянської відповідальності власників автотранспорту.	9
5	Транспортне страхування вантажів у міжнародному товарообороті. Визначити особливості транспортного страхування вантажів у міжнародному товарообороті. Документи, що використовуються у міжнародних перевезеннях. Назвати системи світових транспортних комунікацій. Особливості страхування зовнішньоторговельних вантажів за видами перевезень.	9
6	Страхування відповідальності учасників зовнішньоекономічної діяльності. Страхування відповідальності автоперевізників перед митними органами. Страхування відповідальності залізничних доріг. Міжнародна класифікація страхування видів авіаційної відповідальності.	9
	Разом	54

6. Індивідуальне завдання

Не передбачається.

7. Методи контролю

При вивченні дисципліни «Страхування у міжнародному бізнесі» застосовуються такі методи контролю: усний, письмовий, тестовий. Контрольні заходи здійснюються з метою оцінки рівня підготовки студентів з дисципліни на різних етапах її вивчення й здійснюються у вигляді поточного та підсумкового семестрового контролю (заліку). Поточний контроль проводиться під час семінарських занять у вигляді усного або письмового опитування, виступів студентів при обговоренні питань, самостійної роботи, тестування тощо. Результати поточного контролю (поточна успішність) є основною інформацією для поточний контрольної оцінки і враховується під час визначення підсумкової оцінки з дисципліни.

Засвоєння тем (поточний контроль) контролюється на семінарських заняттях відповідно до конкретних цілей.

Застосовуються такі засоби діагностики рівня підготовки студентів:

- тестові завдання;
- виконання творчих завдань;
- розв'язування задач.

Завданням поточного контролю є оцінювання знань, умінь та практичних навичок студентів, набутих під час засвоєння дисципліни. Поточний контроль — це логічно завершена частина теоретичного та практичного навчального матеріалу з навчальної дисципліни. Кожен окремий поточний контроль включає семінарські та практичні заняття, завдання для самостійної роботи, письмові контрольні роботи тощо. Поточна контрольна оцінка — це сума балів, отриманих студентом за виконання всіх видів робіт, передбачених даним поточним контролем.

Сума балів, які студент денної форми навчання може набрати за поточний контрольними контролями, дорівнює 60.

Підсумковий контроль засвоєння дисципліни здійснюється по їх завершенню на підсумкових заняттях.

Оцінка успішності студента з дисципліни є рейтинговою і виставляється за багатобальною шкалою з урахуванням оцінок засвоєння окремих поточних контролів.

Семестровий підсумковий контроль з дисципліни є обов'язковою формою контролю навчальних досягнень студента. Він проводиться відповідно до навчального плану у вигляді семестрового заліку в терміни, встановлені графіком навчального процесу та в обсязі навчального матеріалу, визначеному цією робочою програмою дисципліни «Страхування у міжнародному бізнесі».

Сумарна оцінка за вивчення дисципліни розраховується як сума поточних оцінок та балів, отриманих за результатами підсумкового семестрового контролю. Загальна сума балів поточного і підсумкового семестрового контролю складає 100.

Підсумковий семестровий контроль здійснюється під час проведення заліку в 8 семестрі. Загальна кількість балів за успішне виконання завдань під час заліку - 40 для студентів денної форми навчання. Для студентів заочної форми навчання, де передбачено лише лекційну форму занять, сума балів підсумкового семестрового контролю дорівнює 60.

Критерії оцінювання відповідей під час проведення підсумкового семестрового контролю	
8 семестр, залік	
Час виконання – 60 хвилин	
Теоретичне питання – 20 балів (2 теоретичні питання * 10 балів)	Тестове завдання – 20 балів (10 тестових завдань * 2 бал)
УВАГА! У разі використання заборонених джерел студент на вимогу викладача залишає аудиторію та одержує загальну нульову оцінку (0). Набрана кількість рейтингових балів студентом служить основою для оцінки за національною шкалою. За результатами поточного та підсумкового контролю студент може набрати від 0 до 100 балів включно.	

8. Схема нарахування балів

*Структура та складові підсумкових оцінок з дисципліни
(денна форма навчання):*

Поточний контроль 1. - 60 балів (з них: активна робота на семінарських заняттях та виконання практичних завдань - 20 балів; виконання письмового завдання - 40 балів)

Підсумковий контроль (залік) — 40 балів

Максимальне значення оцінювання діяльності студента при вивченні навчальної дисципліни (денна форма навчання)

Поточний контроль та самостійна робота						Разом	Залік	Сума
Розділ 1								
T1	T2	T3	T4	T5	T6	60	40	100
60 (мінімум – 30)								

T1, T2 ... T6 – теми розділу

Мінімальна кількість балів, які повинен набрати студент для зарахування поточного контролю 1, становить 30 балів.

Мінімальна кількість балів, які повинен набрати студент для отримання допуску до підсумкового семестрового контролю становить 30 балів.

Мінімальна кількість балів, які повинен набрати студент для зарахування підсумкового контролю, становить 20 балів.

*Структура та складові підсумкових оцінок з дисципліни
(заочна форма навчання):*

Виконання письмового семестрового завдання – 40 балів.

Підсумковий контроль (залік) – 60 балів.

Максимальне значення оцінювання діяльності студента при вивченні навчальної дисципліни (заочна форма навчання)

Поточний контроль та самостійна робота						Разом	Залік	Сума
Розділ 1								
T1	T2	T3	T4	T5	T6	40	60	100
40 (мінімум – 20)								

T1, T2 ... T6 – теми розділу

За підсумками поточного та підсумкового контролю студент може набрати від 0 до 100 балів включно.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	для чотирирівневої шкали оцінювання	для дворівневої шкали оцінювання
90 – 100	відмінно	зараховано
70-89	добре	
50-69	задовільно	
1-49	незадовільно	не зараховано

9. Рекомендована література

Основна література

1. Закон України «Про страхування» від 07.03.1996 № 86/96-ВР.
2. Закон України «Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою» від 09.02.2012 № 4391-VI.
3. Закон України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» від 22.09.2005 № 2902-IV (2902-15).
4. Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття» від 25.03.2005 № 2505-IV (2505-15).
5. «Конвенція для уніфікації деяких правил, що стосуються міжнародних повітряних перевезень», м. Монреаль 28.05.1999.
6. «Конвенція Організації Об'єднаних Націй про міжнародні змішані перевезення вантажів», м. Женева 24.05.1980.
7. «Конвенція Організації Об'єднаних Націй про договори міжнародної купівлі-продажу товарів», м. Відень 11.04.1980.
8. «Конвенція Організації Об'єднаних Націй про морське перевезення вантажів 1978 року (Гамбурзькі правила)», м. Гамбург 31.03.1978.
9. «Конвенція про договір міжнародного автомобільного перевезення вантажів (КДПВ) (кдпг/cvr)», м. Женева 19.05.1956.
10. «Конвенція про міжнародну цивільну авіацію», м. Чікаго 07.12.1944.

11. «Конвенція для уніфікації деяких правил, що стосуються міжнародних повітряних перевезень», м. Варшава 12.10.1929.
12. Постанова КМ України від 12 жовтня 2002 р. № 1535 «Про затвердження Порядку і правил проведення обов'язкового авіаційного страхування цивільної авіації».
13. Постанова КМ. України "Про затвердження Порядку і правил проведення обов'язкового страхування відповідальності суб'єктів перевезення небезпечних вантажів на випадок настання негативних наслідків під час перевезення небезпечних вантажів" № 733 від 01.06.2002 р.
14. Постанова КМ. України "Про затвердження Порядку і правил проведення обов'язкового страхування відповідальності суб'єктів перевезення небезпечних вантажів на випадок настання негативних наслідків під час перевезення небезпечних вантажів" № 733 від 01.06.2002 р.
15. Постанова КМ України "Про затвердження Порядку і правил проведення обов'язкового страхування тварин на випадок загибелі, знищення, вимушеного забою, від хвороб, стихійних лих і нещасних випадків" № 590 від 23.04.2003 р.
16. Постанова КМ. України, "Про затвердження Порядку і умов обов'язкового страхування медичних працівників і інших осіб на випадок інфікування вірусом імунодефіциту людини при виконанні ними професійних обов'язків, а також на випадок настання у зв'язку з цим інвалідності або смерті від захворювань, обумовлених розвитком Віл-інфекції, і переліку категорій медичних працівників і інших осіб, що підлягають обов'язковому страхуванню на випадок інфікування вірусом імунодефіциту людини при виконання ними професійних обов'язків, а також на випадок настання у зв'язку з цим інвалідності або смерті від захворювань, обумовлених розвитком Віл-інфекції" № 1642 від 16.10.1998 р.
17. Постанова КМ. України " Про затвердження Положення про обов'язкове особисте страхування від нещасних випадків на транспорті" № 959 від 14.08.1996 р.
18. Постанова КМ. України " Про затвердження Порядку і правил проведення обов'язкового страхування цивільної відповідальності суб'єктів господарювання за збиток, який може бути причинний пожежами і аваріями на об'єктах підвищеної небезпеки, включаючи пожежовибухонебезпечні об'єкти і об'єкти, господарська діяльність на яких може привести до аварій екологічного і санітарно-епідеміологічного характеру" № 1788 від 16.11.2002 р.
19. Постанова Правління Національного банку України «Про застосування іноземної валюти в страховій діяльності» від 11 квітня 2000 року № 135.
20. «Протокол 1978 года к международной конвенции по предотвращению загрязнения с судов 1973 года», г. Лондон 17.02.1978.
21. Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України «Про затвердження методики визначення звичайної ціни страхового тарифу» від 30 грудня 2004 року № 3259.
22. Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України «Про затвердження ліцензійних умов провадження страхової діяльності» від 28 серпня 2003 року № 40.
23. «Соглашение об общих условиях выполнения международных пассажирских перевозок автобусами», г. Берлин 05.12.1970.
24. "Соглашение о международном прямом смешанном железнодорожно-водном грузовом сообщении (мжвс)", г. София 14.12.1959.
25. Закон України "Про зовнішньоекономічну діяльність".// "Урядовий кур'єр" від 19.02.92.
26. Никитина Т.В. Страхование коммерческих и финансовых рисков. / Т.В. Никитина – СПб.: Питер, 2005. – 240 с.
27. Основы морского страхования: Учебное пособие./ Под ред. Н.П.Кузнецовой. – СПб.: изд.дом «Сентябрь», 2004. – 300 с.

28. Страхование дело: Учебник / Л.А.Орланюк-Малицкая, Л.О.Алексеев, В.В.Аленичев и др.; Под ред. Л.А.Орланюк-Малицкой. – М.: Издательский центр «Академия», 2004. – 208 с.
29. Страхование: Учебник./ Под ред. Т.А.Федоровой. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Экономистъ, 2004. – 875 с.
30. Теория и практика страхования. Учебное пособие. /Под общей ред. Турбиной К.Е. – М.: Анкил, 2005. – 704 с.
31. Чернова Г.В. Страхование: учеб. - М.: ТК Велби, Изд-во Проспект, 2007. - 432 с.
32. Шинкаренко И.Э. Страхование ответственности: справочник / – М.: Анкил, 2006. – 416 с.
33. Шихов А.К. Страхование: Учеб.пособие для вузов. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2001. – 431 с.

Допоміжна література

1. Ефимов С.Л. Морское страхование. Теория и практика. – М.: РосКонсульт, 2001.
2. Журавлев Ю.М. Страхование во внешнеэкономических связях. – М.: Анкил, 1993. – 76 с.
3. Камынкина М.Г., Солнцева Е.Е. Перестрахование. Практ. руководство для страховых компаний. – М.: АО «ДИС», 1994.
4. Карякин М.Ю. Страхование политических рисков внешнеторговых операций и международных инвестиций (вопросы теории и методологии). – М.: Авуарконсалтинг, 2002. – 144 с.
5. Каспина Т.И., Логвинова И.Л. Особенности бухгалтерского учета в коммерческих страховых организациях. - М.: Маркет ДС, 2007. - 440 с.
6. Кредитное страхование (обзор публикаций в Великобритании). – М.: Анкил, 1992.
7. Навигатор страхового агента. Выпуск 4. - М.: Деловой формат, 2006. - 80 с. - Серия: Бизнес-практикум.
8. Никитенков Л.К., Осипов В.И. Имущественное страхование: Учебно-практическое пособие / Под ред. Л.К.Никитенкова. – М.: Экзамен, 2002. – 288 с.
9. Обоймов С.Г., Мазаев И.В. Памятка о возмещении вреда имуществу при обязательном страховании гражданской ответственности владельцев транспортных средств. - М.: Компания "Автополис-Плюс", 2005. - 32 с. - Серия: В помощь водителю.
10. Рыбкин И.В., Егоров В. Активные продажи страховых продуктов на точке продаж. - М: Институт общегуманитарных исследований, 2006. - 144 с. - Серия: Мастер продаж.
11. Сплетуков Ю.А., Дюжиков Е.Ф. Страхование: Учебное пособие. - М.: ИНФРА-М, 2007. - 312 с. - (Серия "Высшее образование").
12. Юлдашев Р.Т. Страховой бизнес: Словарь-справочник. – М.: Анкил, 2005. – 832 с.

10. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України: [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/>
2. Офіційний сайт Верховної ради України – <http://www.rada.gov.ua>
3. Офіційний сайт Національного Банку України: [Електронний ресурс] - Режим

- доступу: <http://www.bank.gov.ua/>
4. Офіційний сайт Державної служби статистики України: [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
 5. Європейський Союз: [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.europa.eu.int>
 6. Банк міжнародних розрахунків: [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.bis.org>
 7. Офіційний сайт Світового банку: [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.world-bank.org>
 8. Офіційний сайт Міжнародного валютного фонду: [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.imf.org>